

Л.В. Бегаль

Буковинський державний медичний
університет, Чернівці

ПЕРЕДЧАСНИЙ РОЗРИВ ПЛОДОВИХ ОБОЛОНОК (ПРПО): ПАТОГЕНЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ВИНИКНЕННЯ ПРИ НЕДОНОШЕНІЙ ВАГІТНОСТІ

Ключові слова: вагітність, перед-
часний розрив плодових оболонок,
імунний статус.

Резюме. Проведено вивчення стану системного імунітету на основі оцінки основних його показників у двох групах: I група (контрольна) - 23 вагітні в терміні 22-36 тижнів з неускладненим ПРПО перебігом гестаційного періоду на момент обстеження; II група (основна) - 30 вагітних у відповідному терміні, у яких перебіг вагітності на момент обстеження ускладнився ПРПО. Отримані результати констатують активацію системи імунітету материнського організму як у показниках клітинної та гуморальної ланок, так і в системі факторів неспецифічного захисту. На противагу цьому, фізіологічна вагітність в терміні 22-36 тижнів перебігає на загальному імуносупресивному фоні, що створює умови для нормального співіснування двох генетично чужорідних систем в одному організмі і доношування вагітності до фізіологічного терміну пологорозрішення. На основі отриманих даних сформульовано патогенетичний механізм виникнення даного ускладнення при недоношеній вагітності.

Вступ

Проблема материнської та перинатальної захворюваності і смертності - одна з ключових проблем, над вирішенням якої працюють як науковці [1], так і практичні лікарі акушері-гінекологи. В даному контексті передчасний розрив плодових оболонок (ПРПО) був і залишається актуальним [3]. Даний стан небезпечний для матері і плода, в основному, двома наслідками: інфекцією, ризик якої збільшується по мірі росту тривалості безводного проміжку, і ускладненнями, що виникають у зв'язку з незрілістю новонародженого, ризик яких з подовженням безводного проміжку знижується. З огляду на останній факт, найбільш актуальним і проблематичним є стан, пов'язаний з ПРПО саме при недоношеній вагітності. Тому пошук нових ланок у патогенезі виникнення даного ускладнення вагітності є, без сумніву актуальним.

Участь імунних порушень у природі виникнення таких ускладнень вагітності, як загроза її переривання, прееклампсія, ізосенсибілізація за системою АВО(Rh), анемія на сьогодні вже доведена великою кількістю досліджень [2,4,5], і ні в кого не викликає сумніву. Оскільки за даними попередньо проведеного нами дослідження [3], всі перелічені вище патологічні стани є чинниками високого і дуже високого ступеня ризику виникнення передчасного розриву плодових оболонок при недоношеній вагітності, і всі вони в тій чи іншій мірі базуються на імунологічних порушеннях у функціонуванні системи "мати-плід", - це спонукало нас до пошуку імунологічних змін при ПРПО і недоношеній вагітності та розкриття механізмів їх впливу на виникнення даної патології.

Мета дослідження

Вивчити стан системного імунітету у вагітних, перебіг гестації у яких в терміні 22-36 тижнів

ускладнився передчасним розривом плодових оболонок, та на основі отриманих даних і даних літератури обґрунтувати механізм виникнення ПРПО при недоношеній вагітності.

Матеріал і методи

Нами проведено вивчення стану загального імунітету у характеристиці основних показників клітинної, гуморальної ланок та системи факторів неспецифічного захисту при ПРПО та недоношеній вагітності.

Обстеженню піддано дві групи: перша група (контрольна) - 23 вагітні в терміні 22-36 тижнів з неускладненим ПРПО перебігом гестаційного періоду на момент обстеження. Другу групу (основну) склали 30 вагітних у відповідному терміні (22-36 тижнів), у яких перебіг вагітності на момент обстеження у складнився передчасним розривом плодових оболонок (не більше 3 годин від моменту вилиття навколоплідних вод). Крім того, критеріями формування груп були: 1) відсутність явних ознак інфекції (кольпіт, хоріоамніоніт, хронічний пієлонефрит в стадії ремісії, гостра респіраторна вірусна інфекція); 2) відсутність алергічних реакцій будь-якого характеру в анамнезі; 3) висівання при бактеріологічному дослідженні вмісту заднього склепіння піхви лише окремих штамів умовнопатогенної та автохтонної мікрофлори.

Обговорення результатів дослідження

Першим етапом клініко-лабораторних обстежень було вивчення абсолютної та відносної кількості основних імунокомпетентних клітин за лейкоцитарною формулою - перший рівень показників імунного статусу. При цьому також вивчалися показники інтоксикації та гіперреактивності організму вагітних відповідно основної та контрольної груп. Отримані результати вказують на те, що у вагітних в терміні 22-36 тижнів, перебіг гестаційного періоду у яких ускладнився ПРПО, має місце активація системи імунітету: зростає абсолютна кількість лейкоцитів (I група - $6,93 \times 10^9/\text{л}$, II група - $7,55 \times 10^9/\text{л}$), відносна кількість моноцитів (3,83% та 4,23% відповідно), відмічається тенденція до зростання відносної кількості паличкоядерних нейтрофілів (на 2,50%), абсолютної кількості лімфоцитів (на 7,95%), а також підвищується ступінь алергізації, підтвердженням чого є тенденція до зростання відносної кількості еозинофілів (на 7,47%) та індекса алергізації (на 5,71%). При цьому відмічається вірогідне зниження відносної кількості сегментоядерних нейтрофілів (67,78% проти 64,30% у основній групі) та лейкоцитарного індексу інтоксикації (на 5,48%). Перераховані

зміни відносяться до порушень імунних показників першого ступеня.

Відомо, що лімфоцит є центральною клітиною імунної системи, який бере участь у реалізації ефекторних імунологічних функцій, виконуючи важливу регуляторну дію, підсилюючи або пригнічуючи розвиток імунної відповіді. У зв'язку з цим, нами визначена абсолютна та відносна чисельність популяції Т-лімфоцитів, а також кількісна характеристика їх субпопуляцій за експресією мембранних глікопротеїдних антигенів CD3+, CD4+ і CD8+ та абсолютна і відносна чисельність популяції В-лімфоцитів (CD22+). Оцінка отриманих даних показала, що у основній групі вагітних ПРПО виник на тлі змін Т-клітинної ланки системи імунітету, які характеризуються як такі, що відносяться до першого ступеня імунних порушень: значно (на 73,17% зростає абсолютна чисельність популяції Т-лімфоцитів та менш суттєво (на 15,84%), хоча і вірогідно, - їх відносна кількість. Звертає на себе увагу також зниження регуляторної функції Т-лімфоцитів за рахунок достовірного зниження відносної кількості Т-супресорних клітин TCD8+ (на 12,71% відносно контролю), що підтверджується зсувом імунорегуляторного індекса CD4+/CD8+ вправо на 20,79% (II рівень імунних порушень). Зростання абсолютної та відносної кількості Т-лімфоцитів підтверджується достовірним зниженням значення лейко-Т-клітинного індекса (ЛТІ) (на 11,80%). Що ж до В-лімфоцитів, то у жінок основної групи відмічалось вірогідне зниження їх чисельності - на 14,83% порівняно з контролем. Вірогідної різниці за показником лейко-В-клітинного індекса між групами порівняння не було.

Узагальнені результати вивчення функціональної здатності В-системи імунітету показують, що у вагітних основної групи має місце достовірне зростання концентрації IgM (на 18,85% порівняно з контролем), достовірне зниження концентрації IgG (на 10,24%) та тенденція до зниження рівня IgA (на 7,93%). Незначне зростання рівня циркулюючих імунних комплексів (на 3,15%) засвідчує про зростаючу активність специфічної імунної відповіді у двох категоріях вагітних.

Проведений аналіз показників неспецифічного протиінфекційного захисту вказує на зменшення відносної кількості О-лімфоцитів (на 12,65% порівняно з контролем та титр природних антитіл (на 34,77%) (II рівень імунних порушень). На цьому фоні відмічається зростання фагоцитарної активності поліморфноядерних лейкоцитів на 9,27%, однак при цьому має місце тенденція до зниження захоплюючої здатності фагоцитуючих клітин на 9,38%, що свідчить про порушення

фагоцитарної здатності вже на перших етапах фагоцитозу. Це можливо пояснити погіршенням опсонізації за рахунок зхйження титру природних антитіл. Також відмічається зростання бактеріцидної здатності на 16,50% у зрівнянні з контролем.

Підводячи підсумок проведених клініко-лабораторних обстежень можна зробити висновок, що передчасний розрив плодових оболонок при недоношеній вагітності може відбуватися як наслідок реалізації імунного конфлікту, який має на меті елімінацію плода та тканин плодового походження з організму, як генетично чужорідного матеріалу. Про це свідчать дані проведеного нами дослідження, що констатують активацію системи імунітету материнського організму як у показниках клітинної та гуморальної ланок, так і в системі факторів неспецифічного захисту. На противагу цьому, вагітність в терміні 22-36 тижнів, неускладнена ПРПО, перебігає на загальному імуносупресивному фоні, що дає можливість та створює умови для нормального співіснування двох генетично чужорідних систем в одному організмі і доношування вагітності до фізіологічного терміну пологорозршення.

Таким чином, узагальнення отриманих даних дозволило нам відтворити наше бачення патогенетичного механізму розриву плодових оболонок при недоношеній вагітності. На нашу думку, механізм розриву з позицій даного дослідження можна пояснити наступним чином. В умовах зниження синтезу блокуючих антитіл в організмі матері, що підтверджено результатами проведеного аналізу, створюються умови для так званого "демаскування" або покращення розпізнавання антигенів МНС-комплексу батьківського походження, які присутні у плаценті поряд з материнськими. Це викликає активацію імунної системи матері (стан, що констатований та підтверджений даними проведеного дослідження), як реакцію, на правлену на знешкодження та елімінацію генетично чужорідного для підтримання власного гомеостазу. Як і будь-яка імунна реакція, дана реалізується через комплекси антиген-антитіло на бар'єрному органі - плаценті, яка асимілює в собі тканини плодового та материнського походження. Комплекси антиген-антитіло випадаючи в осад у ділянці мікроциркуляторного русла плаценти, порушують його функцію, в результаті чого розвивається фетоплацентарна недостатність (даний факт підтверджений попередньо проведеними клінічними дослідженнями, що вказують на те, що у жінок з ПРПО серед ускладнень перебігу вагітності практично у 70% мала місце фето-

плацентарна недостатність). Розвиток фето-плацентарної недостатності феду за собою порушення функцій плаценти, а саме гормоносинтезуючої, тим самим знижуючи контролюючий супресорний вплив гормонів плаценти на стан імунної системи материнського організму, запускаючи так зване "вадне коло"; трофічну функцію, наслідком якої є розвиток гіпоксії плода та вторинної гіпоксії плодових оболонок. В умовах гіпоксії у плодових оболонках розвивається неспецифічна запальна реакція. У ділянці запалення накопичуються хемотактанти типу лейкотрієну В4, фрагмента комплементу С5а, які викликають інфільтрацію оболонок поліморфноядерними лейкоцитами. Останній факт підтверджений у роботі О.М.Юзька (1993), який при вивченні ультраструктурних змін у оболонках, що розірвалися передчасно, виявив нейтрофільну інфільтрацію останніх та ознаки дезагрегації сполучної тканин у них. Поліморфноядерні лейкоцити за рахунок виділення лізосомальних ферментів (у тому числі колагенази) та активних форм кисню (супероксид аніон радикалу та ін.) викликають пошкодження колагену плодових оболонок, що призводить до їх розриву.

Висновок

При передчасному розриві плодових оболонок при недоношеній вагітності мають місце суттєві зрушення у системі загального імунітету як у показниках клітинної, гуморальної ланок, так і в системі факторів неспецифічного протиінфекційного захисту, що створюють патогенетичні умови для реалізації імунного конфлікту, результатом якого є передчасний розрив плодових оболонок.

Перспективи подальших досліджень

Дане дослідження обґрунтовує необхідність пошуку методів профілактичного імунокорегуючого впливу з метою профілактики виникнення даного ускладнення при недоношеній вагітності, особливо за умов наявності чинників ризику його виникнення.

Література. 1. Аутенілюз А., Столяров В., Иванова У. Иммунные реакции в системе мать-плод-новорожденный и состояние здоровья детей // Врач. - 2001. - №4. - С.12-13. 2. Барсегян О.К., Сотникова Н.Ю. Характеристика Т и В-звена иммунной системы у беременных с невынашиванием различного генеза // Акушерство и гинекология. - 1999. - №6. - С.23-27. 3. Бегаль Л.В. Группы риска возникновения передчасного разрыва плодных оболочек // Проблемы экологии та медицини. - 1998. - Том 2, №3. - С.33-34. 4. Беседин В.Н. Иммунорегулирующая терапия позднего токсикоза беременных // Иммунология репродукции. - К., 1996. - С.118. 5. Гриценко В.І., Щербіна М.О., Ліпко О.П. Иммунологічні зміни у патогенезі пізнього гестозу // ПАГ. - 2002. - №1. - С.51-54.